

TAMPEREEN KAUPUNKI

Toimeentulotuki Kelaan 2017 Haasteet ja mahdollisuudet

Riikka Kimpanpää

Johtava sosiaalityöntekijä/Projektipäällikkö

Tampereen kaupunki

Toimeentulotuen tarkoitus ja oikeus sosiaaliturvaan

Toimeentulotukilaki [1 §](#)

Toimeentulotuen tarkoitus

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo.

- Perustuslaki [19 §](#)
- Oikeus sosiaaliturvaan
- Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.
- Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella.
- Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.
- Julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukeaa asumisen omatoimista järjestämistä.

Toimeentulotuen ja sosiaalityön suhde

- Toimeentulotukea haetaan ensimmäisen kerran usein elämän kriisitilanteissa, kuten erotilanteessa, häätötilanteessa, irtisanottuna, omaisen kuollessa tai esimerkiksi pitkäaikaisen sairauden vuoksi. Pidempään toimeentulotukea saaneilla on myös usein muita tuen tarpeita. Toimeentulotukioikeuden lisäksi myös sosiaalityön tarve on tällöin tarpeen selvittää. Palvelutarpeenarvion, sosiaalityön sekä ohjauksen keinoin ehkäistään ongelmien kasautumista, pidetään yllä toimintakykyä sekä huolehditaan, että perustuslain mukainen oikeus toteutuu myös silloin kun asiakkaalla itsellään ei ole voimavaroja hoitaa asioitaan.
- Kunnissa toimeentulotukityötä on tehty tiiviissä yhteistyössä sosiaalityön kanssa. Myös kunnissa, joissa toimeentulotuki on keskitetty etuuskäsittely-yksiköihin, on toimeentulotuen käsittelijän ollut mahdollista tarvittaessa konsultoida sosiaalityöntekijää. Näin sosiaalityön näkökulma on ollut mukana toimentulotukityössä.

Toisaalta:

Yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi toimeentulotukea joutuvat yhä enenevässä määrin hakemaan henkilöt, joilla ei ole muuta tuen tarvetta. Työttömyyttä on paljon, ensisijaisten etuuksien määrät ovat laskeneet ja esimerkiksi sairauskulut nousseet. Ansiotulotkaan eivät kaikilla riitä välttämättömiin menoihin. Moni asiakas ei tarvitsisi toimeentulotukea, mikäli ensisijaisia etuuksia korotettaisiin nykyisistä määristä (esimerkiksi opiskelijat).

Kelasiirtoa ajatellen asiakkaat voidaan jakaa kahteen ryhmään:

Asiakasryhmä 1

Ensisijaiset etuudet, kuten Kelan tuet, palkkatulot tai yritystulot eivät riitä välttämättömiin elinkustannuksiin. Elämänhallinta on kunnossa eikä ole sosiaalityön tarvetta. Tuen hakeminen onnistuu ongelmitta.

→ Asiakkaat hyötyvät toimeentulotuen Kelasiirrosta

+ Yhtenäinen valtakunnallinen järjestelmä

+ Toimeentulotuen hakemisen kynnys madaltuu kun hakeminen ei edellytä asiointia sosiaalitoimessa, joka on osalle leimaava tekijä

+ Sosiaalityön resurssit kohdistuvat sosiaalityötä tarvitseville

Asiakasryhmä 2

Sosiaalityön tarpeessa olevat asiakkaat, asiakkaat joilla toimintakyky on alentunut, asiakkaat jotka eivät ole onnistuneet ensisijaisten etuuksien (esimerkiksi Kelan etuuksien) hakemisessa ja asiakkaat, joilla on kiireellinen kriisitilanne

→ Toimeentulotuen Kelasiirto tuo haasteita

Huomataanko sosiaalityön tarve? Löytävätkö asiakkaat sosiaalipalveluiden piiriin? Käyttääkö Kela harkintaa asiakkaan tilanteen perusteella? Ehditäänkö kriisitilanteessa puuttua ajoissa, kun perustoimeentulotukihakemus on Kelassa, ehkäisevä hakemus kunnassa ja aikaa päätöksentekoon 1 arkipäivä?

Kelasta, kunnasta vai molemmista?

Toimeentulotuen siirtyessä Kelaan kunnissa vähennetään etuuskäsittelijöiden määriä. Mikäli kunnissa viisaasti päätetään, sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalihoitajien resursseja ei vähennetä, jolloin resursseja voidaan kohdistaa täysipainoisemmin sosiaalityöhön.

Kelasta kuntaan ohjautuvien hakemusten ja asiakasohjausten määrä on vielä arvoitus. Ei myöskään tiedetä, kuinka moni asiakas hakee itsenäisesti toimeentulotukea kunnasta, esimerkiksi Kelan hylkäämän hakemuksen jälkeen. Kelan ja kuntien välinen yhteistyö on muotoutumassa ja toimintamallin luomisessa on omat haasteensa.

On huolta siitä, ohjautuvatko kuntaan ne asiakkaat joilla on sosiaalityön tarve vai ruuhkautuvatko kuntien sosiaalipalvelut Kelalle perustoimeentulotukea varten tehtävästä selvitystyöstä.

Mikäli suurin osa Kelan perustoimeentulotukihakemuksista vaativat selvittelyä myös kunnassa, on vaarana sosiaalityön asiakastyön väheneminen päätöksentekoon kuluvan ajan vuoksi. Tällöin on vaarana, että toimeentulotukityötä tehdään kunnassa nykyistä vähäisemmillä resursseilla ja lisäksi sitä tekevät pääsääntöisesti sosiaalityöntekijät ja ohjaajat.

On myös huolta siitä, lisääntykö ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen tarve, jos asiakkaat eivät suoriudu perustoimeentulotuen hakemisessa Kelasta ja tilanteet ajautuvat kriiseihin, joissa asiakkaalla on esimerkiksi sähköt poikki tai asunto menossa alta.

Näyttäytykö prosessi asiakkaille kaksipiortaisena, jossa Kelan päätöksen jälkeen on mahdollista hakea myös kunnan näkemys asiaan?

Yhteistyötä ja sosiaalityön uusi ulottuvuus

Yhteistyö Kelan sekä kuntien toimeentulotuen ja sosiaalityön asiantuntijoiden kanssa on olennaista. Perustoimeentulotuen käsittelyssä esimerkiksi hyväksytyjen enimmäisasumismenojen ja vesimaksujen tulisi olla todelliseen hintatasoon perustuvia, jotta näiden linjaukset eivät veisi aikaa sosiaalityöltä. Kelan ja kunnan työntekijöiden tavoitettavuus puolin ja toisin on tulevaisuudessa erittäin tärkeää yhteistyön sujumiseksi.

Jos Kelasiirrosta ei aiheudu perustoimeentulotukioikeuteen liittyvää selvittämistyötä kuntiin, tuo Kelasiirto mahdollisuuksia panostaa sosiaalityöhön eri tavalla. Monessa kunnassa vapautuu sosiaalityöntekijän ja ohjaajan resurssia asiakastyöhön ja yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa.

Kunnallinen sosiaalityö saa valtakunnallisesti uusia ulottuvuuksia. Sosiaalityön palveluita tulisikin uudella tavalla nostaa esiin ja markkinoida, jotta asiakkaat löytävät palveluihin ja tietävät mitä sosiaalityöllä olisi juuri heille tarjota.